

Vzdělávací činnost konventu dominikánek v Šilperku (dnešních Štítých)

Pavel Walter

EDUCATIONAL ACTIVITIES OF THE DOMINICAN SISTERS CONVENT IN ŠILPERK (PRESENT-DAY ŠTÍTY)

This paper focuses on the micro level to highlight the educational activities of one particular female religious congregation, located in the small town of Štítý in northern Moravia. Based on written and oral sources, it maps the activities of the Dominican Sisters Convent and its Girls' School in Štítý, from its foundation to its forced dissolution by the state. In doing so, it attempts to point out certain characteristic features of the education system of the Church administered by the congregation. It also notes the influence the Dominican Sisters had on the local population.

KEYWORDS:

Dominican Sisters; religious congregation; Czech Dominican Sisters Congregation; female convent; girls' church school; Štítý; Litovel; Nazi occupation; communist persecution of the churches; 20th century

Tato studie se hlouběji zaměřuje na historii a život filiálního domu České kongregace sester dominikánek v Šilperku (dnešních Štítých),¹ které tam provozovaly odbornou školu pro ženská povolání. Šilperk je malé městečko na severní Moravě, které bylo za první republiky obýváno především německým obyvatelstvem.²

Studie sestává ze tří částí. První část v krátkosti obecně charakterizuje ženské řeholní kongregace a následně představuje kongregaci dominikánek a její poslání. Stručně rozebírá vývoj stanov kongregace, ze kterých se například dozvídáme, do jakých rukou sestry skládaly tzv. tři evangelijní sliby (chudoby, čistoty a poslušnosti) a jaké autoritě se tedy primárně zodpovídaly. Druhá část se již věnuje historii samotného šilperského konventu, která trvala čtrnáct let (1935–1949). Po nástupu komunistického režimu musely řeholnice své tamější působiště opustit. Tato část též krátce uvádí, co se stalo s řeholním domem po nuceném odchodu dominikánek. Poslední část je věnována výpovědím pamětnic, které vzpomínaly nejen na vzdělávací, ale i na kulturní činnost dominikánek v Šilperku.

1 Současný název Štítý se začal používat až v červenci 1949, proto v této studii používám předchozí název obce — Šilperk. Ivana VALENTOVÁ — Pavel ŠEVČÍK, *Štítý: historie a proměny města 1278–2018*, Štítý 2018, s. 6–7.

2 Dějiny Šilperka jsou spojeny s osidlováním pohraničí českých zemí německými kolonisty ve druhé polovině 13. století. Do husitského období bylo obyvatelstvo jazykově víceméně smíšené (česko-německé), poté převažovalo obyvatelstvo české. Situace se obrátila s novou vlnou osidlování severní Moravy německým etnikem v 16. století — až do odsunu v roce 1945 měli Němci v Šilperku (oproti Čechům a Moravanům) jednoznačnou většinu. Viz tamtéž, s. 6 a 10.

PRAMENY A METODY

K samotnému konventu a jeho vývoji ve sledované době existuje spousta písemných materiálů. Jedná se především o dějiny tohoto kláštera,³ které sepsaly samy dominikánky, dále různé úřední listiny státní i církevní provenience povolující činnost řeholnic v této obci i v jejím blízkém okolí. Do tohoto výčtu můžeme zahrnout i stavební plány⁴ a výpis z katastru nemovitostí o koupi pozemku na stavbu řeholního domu.⁵ V neposlední řadě jsou k dispozici výpovědi tří obyvatelek města, které zažily zdejší působení dominikánek.⁶ Je však třeba upozornit, že z těchto dostupných pramenů se dozvídáme spíše o škole a jejím provozu než o vnitřním životě konventu. Tato skutečnost je ale vcelku pochopitelná vzhledem k tomu, co bylo hlavní náplní činnosti kongregace.

Další pramenné dokumenty ke sledovanému řeholnímu domu bychom nejspíše našli v Archivu Arcibiskupství olomouckého nebo ve Státním okresním archivu v Šumperku. Co se týče prvního z nich, korespondence mezi konventem a olomouckou konzistoří je rovněž uložena v již uvedeném fondu dokumentů, týkajícím se šilperského konventu.⁷ Stejně tak tam nalezneme snad všechny důležité úřední listiny, které pro konvent vydal olomoucký arcibiskup.⁸ Ve Státním okresním archivu v Šumperku se k působení České kongregace sester dominikánek v Šilperku nachází záznamy především v obecních kronikách, z nichž můžeme poznat i historii jednotlivých staveb, ve kterých byla umístěna škola, konvent či obojí.⁹ Ostatně toto téma je z velké části zpracováno v monografii o Štíttech, která byla vydána u příležitosti 740. výročí založení města.¹⁰

Některé prameny bychom mohli najít v Archivu bezpečnostních složek. Škola však byla oficiálně zestátněna na podzim 1948 a řeholnice v ní mohly působit již jen ve školním roce 1948/1949. Z toho důvodu se domnívám, že pokud by se v tomto archivu nacházely nějaké dokumenty k šilperskému konventu, nebudou pro tuto studii nijak zásadní.

Při zpracování studie jsem analyzoval především zmiňované prameny z archivu České kongregace sester dominikánek a z fondu E – 109 Dominikánky, jenž se nachází v Moravském zemském archivu v Brně. Poukazuji při tom na fungování církevního školství v malém městečku. Jedná se tedy o mikrosundu, která si klade za cíl nejenom přiblížit církevní vzdělávání v kompetenci dominikánek v období první republiky, ale také ukázat, jaký měly tyto řeholní sestry vliv na kulturní a společenský vývoj jak svých světlenek, tak celé obce.

3 Archiv České kongregace dominikánek (dále AČKD), D 17, Dějiny — Šilperk.

4 Moravský zemský archiv v Brně (dále MZA Brno), f. E – 109, Dominikánky, Listiny a dokumenty (dále LD) 15, Šilperk: Listiny a plány.

5 Tamtéž.

6 Jde se o rozhovory uskutečněné autorem během července a srpna 2018 s pamětnicemi paní Valentovou, Minářovou a Kobkovou. Nahrávky těchto rozhovorů se nachází v archivu autora.

7 MZA Brno, f. E – 109, Dominikánky, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

8 Tamtéž.

9 SOkA Šumperk, f. Archiv města Štítty, Kronika obce Šilperka 2.

10 I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štítty*, s. 53.

OPEN
ACCESS

ŽENSKÉ ŘEHOVNÍ KONGREGACE JAKO NOVÁ ŘEHOVNÍ SPOLEČENSTVÍ

Ženské řeholní kongregace se staly novým fenoménem římskokatolické církve v 19. století, jehož význam přetrval přinejmenším až do poloviny století následujícího. Měly obrovský vliv v oblasti vzdělávání, neboť založily mnoho dívčích škol. Dále se tyto kongregace věnovaly charitativní nebo sociální činnosti. Měly ve správě sirotčince a ústavy pro osoby se zdravotním postižením či poskytovaly pomoc nejchudšímu obyvatelstvu. V neposlední řadě však zasahovaly také do kulturních činností obcí, jejich aktivita byla dobře patrná například v katolických spolcích pro mládež.¹¹

Důvodů, proč došlo k tak velkému rozmachu těchto řeholních institucí, je několik. Předně je to zjednodušení pravidel pro jejich zakládání ze strany římské kurie. Roli zde hraje i přizpůsobení nové společenské poptávce, kterou utváří značný nárůst obyvatelstva, industriální revoluce či větší vzdělanost obyvatelstva. Vznik nových kongregací je nicméně spojen také se značnou dávkou obětavosti a cílevědomosti jednotlivých zakladatelek i zakladatelů, kteří dokázali adekvátně reagovat na výše zmínované změny ve společnosti.¹² Zakladatelé zasvěcených společenství byli většinou místní šlechtici a šlechtičny nebo diecézní biskupové.¹³

Jednoznačně pozitivním faktorem pro růst počtu kongregací byla též změna ve formě řeholního života. U starých ženských řeholí se vyžadovala přísná klauzura. Mnišky tedy většinu svého života prožily kontemplativním způsobem za zdmi kláštera, kde měly pevně stanovený každodenní režim, chórové modlitby atd. U kongregací vznikajících v 19. století se spousta těchto aspektů změnila, protože jejich cílem bylo provozovat školy, sirotčince nebo nemocnice — a to samozřejmě nebylo možné plně skloubit s přísnou klauzurou. Nedá se však říct, že život členek kongregací byl oproti kontemplativním řádům snazší. Musely totiž propojit duchovní život a odevzdanost Bohu se svými běžnými pracovními povinnostmi.¹⁴

Rovněž řízení těchto institucí bylo odlišné od organizace starších řeholních řádů. Abatyši — představenou konkrétního kláštera — vystřídal v případě kongregací mateřský dům, v jehož čele stála volená generální představená. Z něj se centrálně vysílaly jednotlivé řeholnice do dalších filiálních domů, které měly na starosti školy, sirotčince atd.¹⁵ Dívky mohly do těchto institutů vstupovat prakticky bez věna či majetku, který by musely kongregaci dát jako podmínku pro přijetí (tak jak tomu bylo u ženských řádů středověkého a raně novověkého původu).¹⁶

11 Tomáš PETRÁČEK, *Sekularizace a katolicismus v českých zemích. Specifické rysy české cesty od lidové církve k nejateističtější zemi světa*, Ostrava 2013, s. 43–47.

12 Tamtéž, s. 56.

13 Dana JAKŠIČOVÁ, *Dcery své doby? Školské sestry v českých zemích v letech 1851–1938 (1950) I*, České Budějovice 2012, s. 56–58.

14 Tamtéž, s. 55.

15 Tamtéž.

16 T. PETRÁČEK, *Sekularizace*, s. 50.

VZNIK A POSLÁNÍ KONGREGACE DOMINIKÁNEK

Vznik České kongregace sester dominikánek je spjat s celkovou obnovou dominikánského řádu v Rakouském císařství. Za vlády Josefa II. totiž došlo ke zrušení všech ženských, ale také mnoha mužských dominikánských konventů (respektive na území českých zemí jich zbylo pouhých sedm z původních sedmadvaceti). Zároveň měli dominikáni zapovězený styk se svými představenými v Římě. Tato situace trvala až do roku 1856, kdy Rakouské císařství uzavřelo konkordát s Římem. Od té doby se postupně obnovoval řeholní život (podle řádových regulí), jenž dosud upadal v důsledku zákazu komunikace s nejvyššími řádovými představenými ze strany státních orgánů.¹⁷

Velmistr dominikánského řádu Vincenc Alexander Jandel nejprve sloučil všechny provincie na území tehdejšího Rakouského císařství, čímž vznikla říšská neboli císařská provincie. Následně bylo z Itálie povoláno mnoho italských dominikánů, protože ve zbylých kláštorech působilo opravdu málo kněží. Mezi příchozími byl i jistý Tomáš Anselmi, což byla důležitá postava celé této dominikánské obnovy.¹⁸ Tento muž byl poslán velmistrem řádu do Štýrského Hradce, kde působil mnoho let jako novicmistr, převor a také profesor filozofie a teologie na tamějším řádovém učilišti. Nakonec zastával též funkci provinciála, do které byl ostatními bratry několikrát zvolen. Mimo to se výrazně zasloužil o vznik ženské kongregace řádu, respektive nechal založit klášter dominikánek v uherském Kőszegu a v rakouském Gleisdorfu. S jeho svolením pak vznikl také konvent v Řepčíně u Olomouce.¹⁹

České dominikánky byly od počátku velmi spjaté s gleisdorfským konventem. Některé dívky III. řádu chtěly žít řeholním způsobem života již před založením kongregace v českých zemích, a proto byly odeslány právě do gleisdorfského kláštera, kde oblékly řeholní roucha.²⁰ Zbývající sestry III. řádu sv. Dominika koupily v roce 1888 dům v Řepčíně u Olomouce, který nechaly přebudovat na klášter.²¹ Dominikánky vyslané do Gleisdorfu se 12. září roku 1889 vrátily zpět na Moravu právě do řepčínského kláštera. Toto datum si dominikánky dodnes připomínají jako výroční den založení kongregace, přestože se rakouské sestry tehdy domnívaly, že konvent na Moravě je pod jejich pravomocí.²²

Názor rakouských dominikánek, že mají na Moravě svůj filiální dům, bylo v počátečních letech Řepčína bezesporu oprávněné, neboť nezávislost moravských dominikánek na dominikánkách rakouských si rada řepčínského konventu odsouhlasila až roku 1892.²³ Rakouský klášter v Gleisdorfu se však nechtěl své moravské filiálky jen

17 AČKD, Jiřina BĚHALOVÁ OP, Dějiny III. Řádu sv. Dominika, I. díl, 1. část, s. 13. Jedná se o strojopisně napsané dějiny k interní potřebě kongregace.

18 Tamtéž, s. 14–15.

19 Tamtéž, s. 15–16. Kongregace sester dominikánek je zasvěcené společenství, ve kterém se řeholnice aktivně věnují vzdělávání a výchově dětí a mládeže ve svých vzdělávacích institucích. Tím se liší od II. mnišského řádu dominikánek, jehož členky žijí kontemplativním způsobem života v naprosté uzavřenosti od světa za zdmi kláštera.

20 Tamtéž, s. 22–23 a 26.

21 AČKD, Kronika mateřince 1, Řepčín (1889–1926), s. 1.

22 AČKD, Jiřina BĚHALOVÁ OP, Dějiny III. Řádu sv. Dominika, I. díl, 1. část, s. 29–31.

23 AČKD, Pamětní spis ke stému výročí založení České kongregace sester dominikánek, s. 6.

tak vzdát. Je to patrné z dopisu, který 26. února roku 1897 zasílá biskupství ve Štýrském Hradci představené gleisdorfského konventu. Obsahem této korespondence je především problém se založením filiálního domu ve Vyškově, kde se sestry vyslané řepčínským klášterem měly starat o správu soukromé dívčí školy. Z pohledu Gleisdorfu si toto založení filiálního domu ve Vyškově Řepčín nesměl dovolit, neboť stále byl jejich filiálním domem. Proti tomuto názoru se však štýrskohradecké biskupství ohrazuje a argumentuje na základě státního souhlasu místodržitelského úřadu v Brně z roku 1889, které povolilo rakouskému klášteru vybudovat filiální dům III. řádu sv. Dominika na Moravě s tím, že zde budou obývat konvent pouze tři řeholní sestry. Brzy ale došlo k překročení tohoto počtu na sedm dominikánek, a tedy byla porušena daná podmínka.²⁴ Dalším argumentem, který ordinariát ve Štýrském Hradci pro samostatnost českých dominikánek uvádí, je fakt, že škola ve Vyškově vznikla s povolením c. k. ministerstva kultu a vyučování z 5. února 1897, které mělo v úmyslu požádat řepčínské sestry o personální zajištění chodu této školy. Z pobídky ze strany ministerstva tedy zřetelně vychází najevo, že konvent v Řepčíně je nezávislý na gleisdorfském klášteře a podléhá jurisdikci místního diecézního biskupa. Posledním výrazným argumentem pro samostatnost kongregace je rovněž fakt, že ve školách spravovaných Gleisdorfem se vyučuje v německém jazyce, kdežto na řepčínských školách se používá čeština.²⁵ Na základě tohoto dopisu tedy můžeme říct, že biskupství ve Štýrském Hradci plně uznalo suverenitu řepčínského kláštera jakožto mateřského domu nově vzniklé České kongregace sester dominikánek, ba dokonce se dále nechtělo tímto sporem jakkoli zabývat.

Hlavním posláním této kongregace bylo především vzdělávání dívek. To je víceméně patrné i z výše zmiňované korespondence štýrskohradeckého biskupa.²⁶ Jejich první škola byla založena již v Řepčíně, kde pro ni nechaly vedle kláštera vystavět budovu. Ta fungovala jako škola a penzionát pro mladé dívky.²⁷ Postupně se činnost kongregace v českých zemích slibně rozvíjela a vznikaly nové filiální domy a s tím i nové úkoly, kterých se dominikánky ujímaly. Kromě škol, které měly v Řepčíně a ve Vyškově,²⁸ provozovaly další například v Klímkovicích²⁹ nebo ve sledovaném Šilperku.³⁰ Postupně se dominikánky ujímaly i ústavů pro osoby se zdravotním postižením (Lomnice, Střelice,³¹ Víceměřice³² atd.) nebo sirotčinců (Liptál,³³ Křelov,³⁴ Morkovice³⁵ atd.).

24 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Povolovací dekrety, důležité listiny, domy kongregace 1897-1950, Zl. 1035.

25 Tamtéž.

26 Tamtéž.

27 AČKD, Kronika mateřince 1, Řepčín (1889-1926), s. 1-2.

28 Viz výše a také AČKD, D 22, Dějiny — Vyškov.

29 AČKD, D 8, Dějiny — Klimkovice.

30 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk.

31 AČKD, Dějiny konventů a ústavů — Brno, Lomnice, Střelice.

32 AČKD, D 19, Dějiny — Víceměřice, konvent; a tamtéž, D 20, Dějiny — Víceměřice, ústav sociální péče.

33 AČKD, D 6, Dějiny — Liptál.

34 AČKD, D 10, Dějiny — Křelov.

35 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, inv. č. 107, Morkovice, s. 1.

STANOVY KONGREGACE

České dominikánky prvních dvacet let svého působení užívaly stanovy dominikánské kongregace blahoslavené Markéty Uherské. Podle nich se jako první řídily dominikánky v uherském Köszezu, následně je převzaly dominikánky z rakouského Gleisdorfu a odtud si je přinesly i řepčínské dominikánky.³⁶ Předávání stanov je naprosto logické, neboť jak víme, zakladatelem uherského i rakouského kláštera byl již zmiňovaný Tomáš Anselmi. Bylo by proto zvláštní, kdyby tyto konventy měly rozdílné stanovy. V případě řepčínského konventu to jen dokresluje již zmiňovanou počáteční závislost na Gleisdorfu. Stanovy nicméně neměly žádné oficiální církevní schválení. Na tuto skutečnost se přišlo víceméně náhodně, když se roku 1906 olomoucký arcibiskup František kardinál Bauer dotazoval, od kdy jsou stanovy kongregace platné.³⁷ Žádný dokument, který by stvrzoval jejich schválení patřičnou církevní autoritou, se tehdy nenašel.³⁸ Proto byly roku 1909 sepsány druhé stanovy, které již olomoucké arcibiskupství oficiálně schválilo.³⁹ Asi největší změna se týkala řeholního slibu: sestry při skládání profese již neslibovaly poslušnost diecéznímu biskupovi, ale generální představené kongregace.⁴⁰ Od té doby tudíž mohla generální představená ze své pravomoci například posílat a překládat své spolusestry do různých filiálních domů kongregace, což se vzrůstajícím počtem konventů bylo jistě potřeba.

K další úpravě stanov došlo v roce 1912 a poté v roce 1917, tedy po vydání prvního souhrnného kodexu kanonického práva. Na jednu stranu se kongregace snažila vyhovět novým celocírkevním předpisům týkajícím se řeholního života, na druhou stranu tyto někdy až překotné změny podkopávaly budování jisté tradice, na které by mohly dominikánky stavět a posilovat činnost své kongregace.⁴¹ Kvůli těmto změnám dokonce vznikala i chaos v řeholních pravidlech. Typickým příkladem byla několikrát se měnící doba trvání noviciátu (v první polovině 20. století došlo v této záležitosti dokonce k pěti obměnám). Přitom se jednalo jen o drobnější úpravy — střídala se totiž období, kdy noviciát trval rok, s obdobími, kdy trval dva roky.⁴²

Tyto změny však byly spíše „kosmetického“ rázu. V roce 1936 pak byly vydány zcela nové stanovy. Důvodem byla ambice České kongregace sester dominikánek spadat přímo pod pravomoc papeže, což se podařilo naplnit až roku 1944, kdy kongregace pro řeholníky (*Congregatio negotiis religiosorum sodalium praeposita*)⁴³ ve Vatikánu tyto stanovy přijala.⁴⁴ Stanovy obsahují kromě konkrétních předpisů vždy i charakteristiku dané kongregace. Ve stanovách nalezneme tedy tuto větu:

36 AČKD, Jiřina BĚHALOVÁ OP, Dějiny III. Řádu sv. Dominika, I. díl, 1. část, s. 31.

37 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Listiny konzistoře 1889–1936, č. listiny 24.

38 AČKD, Jiřina BĚHALOVÁ OP, Dějiny III. Řádu sv. Dominika, I. díl, 1. část, s. 33.

39 AČKD, Kronika mateřince 1, Řepčín (1889–1926), s. 72.

40 AČKD, Jiřina BĚHALOVÁ OP, Dějiny III. Řádu sv. Dominika, I. díl, 1. část, s. 34.

41 Tamtéž, I. díl, 2. část. Olomouc: 1969, s. 97–98.

42 Tamtéž, s. 98.

43 František ŽÁK, *Soustavná katolická věrouka pro lid II*, Praha 1917, s. 282.

44 AČKD, Jiřina BĚHALOVÁ OP, Dějiny III. Řádu sv. Dominika, I. díl, 2. část, s. 98–101.

„Účelem kongregace je výchova a vyučování křesťanských dívek a dítek vůbec v duchu sv. Dominika.“ V dalších stanovách z roku 1936 je tato věta rozšířena o tato slova: „a činnost v ústavech charitativních“.⁴⁵ Jak vidíme, tak v jedné větě je v podstatě vyjádřeno poslání a charisma celé kongregace, které se snaží naplňovat od svého vzniku.

HISTORIE KONVENTU V ŠILPERKU MEZI LETY 1935–1949: ZAKLÁDÁNÍ

O vznik šilperského konventu se zasloužil tehdejší ředitel berní správy v Zábřehu František Reichl a vládní rada František Stašek. F. Reichl chtěl poskytnout chudým českým dívkám z této obce i jejího okolí možnost důstojného vzdělání. Z toho důvodu se obrátil na představenou kongregace dominikánek, jejíž vzdělávací činnost mu byla dobře známa, a požádal ji o založení filiálního domu v Šilperku, kde by následně vedly odbornou školu pro ženská povolání čili školu středoškolského stupně. Nechtěl tím jen zabezpečit vzdělání dívkám, ale sliboval si od působení dominikánek i české národnostní a kulturní vzepětí. Zároveň od vzdělání dívek očekával lepší obstarávání domácích povinností a také posílení hygienických návyků.⁴⁶

F. Reichl dokonce požádal některé úředníky z ministerstva školství a národní osvěty, zda by se mohli obrátit na olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana, aby se o vznik tohoto filiálního domu zasadil. Ministerstvo slíbilo na provoz domu dotaci ve výši 20 000 korun československých. Finanční zabezpečení řeholnic v této obci bylo jednou z podmínek představené kongregace Augustiny Stuchlé pro zahájení činnosti konventu.⁴⁷ Následně A. Stuchlá podala státním orgánům formální žádost o povolení k otevření „Soukromé odborné školy pro ženská povolání“, na které by se vyučovalo v českém jazyce, což bylo v převážně německé obci žádoucí. V žádosti byly uvedeny i prozatímně nasmlouvané místnosti v zemské hospodářské škole, ve kterých by dominikánky vyučovaly, než se jim zajistí stálé prostory.⁴⁸ Zároveň byl s touto žádostí odeslán i seznam pěti dominikánek, které by se ujaly vyučování. Jedna z nich, sestra Anna Kornélie Lužná, byla ustanovena ředitelkou školy,⁴⁹ jenže kvůli plicní chorobě byla odvolána zpět do Řepčína; na její místo nastoupila Klaudie Klimešová.⁵⁰ Ze zmiňovaného seznamu se dvě řeholnice, konkrétně Marie Jolanda Benčová a Anna Evangelista Prachařová, objevily i na druhém seznamu řeholnic, které měly mít na

⁴⁵ Tamtéž, s. 99.

⁴⁶ AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 3. Je na místě upozornit, že archivní dokumenty, které se týkají života a činnosti dominikánek v Šilperku, jsou ve většině případů velmi subjektivně zabarveny v jejich prospěch.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Kongregace sester dominikánek v Olomouci — Řepčíně, žádost za povolení otevřít soukromou školu pro ženská povolání v Šilperku, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

⁴⁹ MZA Brno, f. E - 109, Seznam učitelských osob navržených pro soukromou odbor. školu pro ženská povolání sester dominikánek v Šilperku, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

⁵⁰ AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 4–5.

starost rovněž kuchařsko-hospodyňský kurz.⁵¹ Ze seznamů můžeme vypořádat, že všechny členky šilperského konventu byly české národnosti.⁵² Generální představená odeslala žádost 19. května 1935 a již 22. května přišlo dominikánkám z ministerstva povolení.⁵³

Oficiální souhlas ke zřízení konventu od Zemského úřadu v Brně a od arcibiskupské konzistoře v Olomouci dostaly dominikánky až na podzim roku 1936.⁵⁴ Škola tak byla z pohledu příslušných státních dokumentů zřízena dříve než konvent. Je však na místě upozornit, že konvent již musel de facto fungovat spolu s provozováním školy, neboť dominikánky musely mít někde své vlastní zázemí, pokud každý pracovní den ve škole vyučovaly a byly zodpovědné za její provoz. Obdržet schválení de iure až po nějaké době od vzniku konventu ale v tehdejší době nebylo nic neobvyklého.⁵⁵ Z těchto skutečností nicméně vyplývá, že konvent byl úzce svázán s fungováním školy, což však opět vychází z posláni kongregace.

Dominikánky tedy mohly podle povolení ministerstva školství a národní osvěty plně provozovat odbornou školu již od září 1935.⁵⁶ Nakonec se ve školním roce 1935/1936 otevřel jen kuchařsko-hospodyňský kurz, ve kterém se dívky měly naučit šití, vaření a jiné domácí práce. Kurz však byl provozován pouze v zimním období, kdy se nepracovalo na polích. Na odbornou školu se v tomto roce bohužel nenalezly dostatečné finanční prostředky. Navíc se vyskytl problém s vyučovacími prostory.⁵⁷ Přestože měly řeholnice smluvně přislíbené půjčení učeben ve zdejší zemědělské škole,⁵⁸ z neznámých důvodů to nevyšlo, neboť si nakonec musely pronajmout byt jisté paní Navrátilové, který se nacházel na náměstí. V těchto prostorách odučily svůj první školní rok. Avšak byt byl malý a neměl dostatečné vybavení, žákyně si neměly na co sednout a musely se půjčovat židle v místním hostinci. Dominikánky tedy hledaly na následující školní rok důstojnější prostory.⁵⁹

V této věci opět zasáhl F. Reichl, známý jako „horlivý vlastenec“, který dojednal pronájem třípokojového bytu v domě jistého pana Buchsmana. V něm se nacházela

51 MZA Brno, f. E - 109, Seznam učitelských osob navržených pro kuchařsko-hospodyňský kurz sester dominikánek v Šilperku, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

52 Tamtéž; AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 14, 18, 20.

53 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Povolení Ministerstva školství a národní osvěty zřídit v Šilperku odbornou školu pro ženská povolání ze dne 22. května 1935, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

54 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Dopis arcibiskupské konzistoře v Olomouci ze dne 27. listopadu 1936, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

55 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Povolovací dekrety, důležité listiny, domy kongregace 1897–1950.

56 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Povolení Ministerstva školství a národní osvěty zřídit v Šilperku odbornou školu pro ženská povolání ze dne 22. května 1935, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

57 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 3–4.

58 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Kongregace sester dominikánek v Olomouci — Řepčíně, žádost za povolení otevřít soukromou školu pro ženská povolání v Šilperku, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

59 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 4–5.

třída pro první ročník odborné školy a kuchyně pro kuchařsko-hospodyňský kurz. Tyto již relativně dostatečné prostory a také poměrně dobrý počet cca dvaceti žákyň se staly slušným základem pro plné otevření jak odborné školy pro ženská povolání, tak pro pokračování kurzu. Ve škole se vyučovala například tělesná výchova, hudební výchova, nauka o potravinách nebo vaření. Nakonec samotné řeholnice nestačily zastat vyučování všech předmětů a k tomu i kurzu, proto požádaly o výpomoc „zvenčí“. Výuky zpěvu se ujal ředitel školy v Šumvaldu Miroslav Šnyrych a náboženství učil farář z Horních Studének P. Jan Verner.⁶⁰

Řeholnice se od počátku musely potýkat se zajištěním financování nejen konventu, ale i školy a kurzu. Ministerstvo školství a národní osvěty dávalo měsíčně 1 000 korun na nejnnutnější provozní náklady a rodiny žákyň platily školné (jeho výši prameny neuvádějí).⁶¹ Dominikánky dostávaly i drobný příspěvek na provoz konventu a školy od mateřince kongregace v Řepčíně a také František Reichl se snažil školu finančně podporovat. Všechny tyto prostředky však stačily pouze na to, aby se škola víceméně udržela v chodu. Dominikánky z těchto peněz nemohly ani zakoupit lepší vybavení učeben. Tak vzniklo kuratorium, do jehož čela byl zvolen právě F. Reichl. Tato instituce se snažila sehnat dostatečné finance na dovybavení školy a zajištění dobrých platových podmínek pro vyučující. Na podzim roku 1937 kuratorium také projednávalo osvobození žákyň od školného a koupi možného pozemku pro stavbu nové školní budovy.⁶²

Ve věci stavby školy jednala také generální představená kongregace. Psala předsednictvu ministerské rady, že pronajaté prostory již nejsou dostačující, a proto je třeba postavit zcela novou budovu. Z toho důvodu zažádala o podporu ministerstvo veřejných prací a prosila i o přímluvu ministerstva školství, aby její žádost byla vyslyšena.⁶³ Kvůli stavbě školy sepsala kongregace 28. srpna 1937 notářsky ověřenou smlouvu o koupi parcel s Karlem a Alfrédem Harbichovými, kteří dohodu uzavírají v zastoupení svého otce Karla Harbicha, jenž je v Šilperku hostinským. Podle smlouvy se jednalo o parcely číslo 125 (louka) a 126 (role) za celkovou cenu 26 592 korun československých, která byla splatná do tří dnů od rozhodnutí soudu, který tento prodej schvaloval.⁶⁴ Okresní soud v Šumperku koupil schválil 19. listopadu 1937,⁶⁵ a protože dominikánky získaly na celou školu státní příspěvek 49 500 Kč od ministerstva veřejných prací, neměly problém s okamžitým uhrazením ceny zmiňovaných parcel.⁶⁶ Z dochovaných archivních materiálů můžeme říci, že tento

60 Tamtéž, s. 5.

61 Tamtéž.

62 Tamtéž.

63 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, 80 / V: Generální správa kongregace sester dominikánek v Olom. — Řepčíně. Žádost o podporu na stavbu soukr. odb. školy pro ženská povolání v Šilperku — doporučení minist. veřejných prací, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

64 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Smlouva kupní, číslo jednací: 1192, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

65 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Usnesení okresního soudu v Šumperku ze dne 19. listopadu 1937, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

66 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 8.

příspěvek ministerstva byly jediné peníze, které konvent v Šilperku na zakoupení parcel použil.

Jakmile kongregace získala do svého vlastnictví dané pozemky, mohly řeholnice pomýšlet na stavbu školy.⁶⁷ Zadaly tedy zakázku na vypracování stavebního projektu školní budovy architektu Josefu Bláhovi. Ten ho sestřám předložil v dubnu 1938.⁶⁸ Poté generální vikářka poslala žádost okresnímu úřadu v Zábřehu o povolení stavby. Součástí žádosti byly i čtyři přílohy: „1.) Projekt stavby, 2.) Situační plánec stavebního místa, 3.) Speciální mapa a 4.) Technický popis stavby.“⁶⁹ Stavbu školy finančně podpořilo i ministerstvo školství a národní osvěty, a to částkou ve výši 90 580 Kč. Tato částka byla však kvůli podzimnímu záboru pohraničí nacistickým Německem z velké většiny navrácena státu. Po válce roku 1945 dostaly dominikánky od státu novou dotaci v hodnotě 80 000 Kč.⁷⁰

Ze schvalovacího procesu existuje velmi podrobný záznam, ze kterého se dozvídáme, že se mělo jednat o jednopatrovou stavbu se sklepením a podkrovím. Kromě učeben, šatny a tělocvičny zde měl být vybudován internát s deseti dvouložkovými ložnicemi, prádelnou a příležitostnou noclehárnou pro dojíždějící studentky. Samozřejmostí byla kaple. Po prozkoumání všech potřebných materiálů a projektů, které jsou v tomto spise podrobně zapsány, byla stavba 28. května 1938 povolena⁷¹ a na podzim se mělo začít stavět.⁷²

Než však došlo ke stavbě, připadl Šilperk na základě mnichovské dohody nacistickému Německu. Jediné, co se v těchto „překotných“ časech stihlo ohledně stavby učinit, bylo položení základního kamene. K jeho požehnání, které bylo naplánováno na svátek sv. Václava (28. září), ale již nedošlo.⁷³ Dominikánky po zabrání území hitlerovským Německem sice musely odejít, nicméně vlastnické právo na zakoupené parcely jim zůstalo. Důkazem toho je smlouva mezi řepčínským konventem a sedlákem Franzem Czerniczem, který žádá dominikánky o pronájem 19 arů jejich pozemku v Šilperku, které využíval jako pole. Smlouva byla platná od 1. května 1940 do 1. května 1946.⁷⁴ V roce 1943 tehdejší majitel šilperské tírny lnu chtěl od dominikánek odkoupit část pole, na kterém ležel základní stavební kámen odborné školy pro ženská povolání. Na tento prodej však řeholnice nepřistoupily, chtěl tedy odkoupit alespoň onen kámen. Ten mu byl nakonec prodán za 500 marek. Následně i samotné město zastoupené starostou žádalo o bezplatné přenechání parcel

67 Tamtéž.

68 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Stavební projekt odborné školy pro ženská povolání z dubna 1938, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

69 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, 119/V: Žádost pro povolení stavebního povolení pro budovu odb. školy pro žen. povolání v Šilperku, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

70 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 8.

71 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Okresní úřad v Zábřehu, Číslo 11.447/1-XI dne 28. května 1938, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

72 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 10.

73 Tamtéž.

74 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Einheitsvertrag für Pachtgrundstücke, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

k „dobročinným účelům“. V této věci ale kongregace nemohla vyhovět, neboť byla zadlužená a o bezplatném převodu nemovitosti z její strany nemohla být žádná řeč.⁷⁵ Po válce byly pozemky sestřám vyměněny za zahradu s přilehlou školní budovou za kostelem.⁷⁶

Šilperský konvent dominikánek v roce 1937 otevřel ve dřívě nasmlouvaných prostorech již druhý ročník odborné školy pro ženská povolání. Zároveň sem byly řeptčinským „mateřincem“ poslány další dvě řeholnice, totiž sestra Ambrožka Machatová jako učitelka šití a sestra Rosa Belážová, která zaujala místo kuchařky. Nově také dominikánky přijaly na místo učitele češtiny a matematiky pana Josefa Skalického, který tyto předměty vyučoval i na místní měšťanské škole.⁷⁷ Ze zdravotních důvodů musela konvent opustit ředitelka školy sestra Klaudivie Klimešová a na její místo přišla z vyškovského filiálního domu sestra Eymarda Bačíková.⁷⁸

Od roku 1937 se činnost školy začala slibně rozvíjet. Konvent dokonce se svými svěřenkyněmi uspořádal „malou školní slavnost, v jejímž programu byla rytmická vystoupení, jednoaktovky a zpěvy“. Stejně tak řeholnice dokázaly pro své žáky uspořádat pětidenní výlet do Prahy, exkurzi do výroby bavlny a lnu v Sudkově nebo brusírny skla v Postřelmově. Taktéž kuratorium se snažilo o rozšíření činnosti dominikánek, proto požádalo ministerstvo školství a národní osvěty o povolení pro otevření „živnostenské pracovny šití šatů“. Vedle šití nových šatů bylo možná zásadnějším cílem této pracovny rozšíření jistého stupně vzdělání i pro ženy z širšího okolí a učení samostatné výdělečné práci. Pracovna byla ministerstvem obratem schválena.⁷⁹ Podle interních dějin konventu do školy a do kuchařsko-hospodyňského kurzu docházelo v roce 1937 celkově šedesát děvčat a dominikánky se u místních obyvatel těšily značné oblibě.⁸⁰

NUCENÝ ODCHOD, DOČASNÝ NÁVRAT A KONEC PŮSOBNÍ

Po mnichovské dohodě musely dominikánky přesunout konvent do Litovle. Přesun však nebyl nijak předem vyjednan. Zajišťovala ho tehdejší představená, sestra Jolanda.⁸¹ V osobním zápisu, který nejspíše vznikl po přesunu do Litovle, o něm vypráví pravděpodobně jedna z řeholnic šilperského konventu:⁸² „V Litovli byla [sestra Jolanda] přijata vlídně, ale určitě nedalo se nic dojednat, protože bylo město přeplněno lidmi z pohraničí ze Zábřežska [...]. Pan profesor Hanák, starosta Litovle, obával se, že

75 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 10.

76 Jednalo se o bývalou německou školu. I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, Štítý, s. 53; AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 11.

77 Tamtéž.

78 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Změna ředitelky v Šilperku, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

79 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 11.

80 Tamtéž.

81 Tamtéž, s. 12.

82 Dokument není nijak datován ani podepsán.

připojení Litovle si vyprosí litovelští Němci. Bylo velmi těžko a bolestivo v těch dnech. Slzy pálily v očích. Telefonické spojení s Řepčínem nebylo, nezbylo než vrátit se do Řepčína, podati zprávu a odjeti do Šilperka.⁸³

První setkání s Litovlí a vyjednávání volných prostor pro odbornou školu pro ženská povolání tedy dopadlo neúspěchem. Dominikánkám však nezbývalo nic jiného než ze Šilperka co nejdříve odejít, proto se do přesunu musel zapojit i mateřský řepčinský klášter. Jak tuto situaci řešil, popisuje táž pamětnice: „Bylo ujednáno v Řepčíně, aby se sestry vrátily do mateřince v neděli, a to ses. M. Miloslava, s. M. Doubravka, s. M. Fidelis a s. M. Rosa. S. M. Eymarda, ředitelka, s. Radima a Jolanda měly zůstat a přičinit se, aby se majetek kongregační zachránil.“⁸⁴ Z této výpovědi se dá usoudit, že v konventu musela panovat velká nejistota z budoucnosti a zároveň strach, zda řeholnice zdárně přečkají v Šilperku dny do svého nedělního odjezdu. To ostatně vyplývá z dalšího pokračování dokumentu: „V sobotu večer nám radil jistý rolník — Čech, abychom nevycházely, aby nám Němci neublížili. Němci se chystali vyrovnávat účty po německu, násilím a hrubostí. A také to uskutečnili. Ztýrali české lidi. Celou noc jsme strávily ve strachu.“⁸⁵

O tom, co se dělo druhý den ráno, se dozvídáme z dopisu adresovaného generální představené, které píše jedna z řeholic:⁸⁶ „Za okupace: Když sestry odjížděly v neděli 9/10, shromáždili se ordneři⁸⁷ kolem nich, brali jim zavazadla, a když je sestry bránily, stříleli a křičeli. Na mou otázku, co s tím chtějí, tvrdili, že dostali rozkaz všechno prohlížet. Vedli nás tedy na radnici, nadávali, že jsme prý chtěli Hitlera oběsit, teď, že bude viset Beneš, že jsme pracovaly proti Německu, že jsme říkaly: ‚Nedáme se‘, a zatím teď že věšíme palice atd., již si nevzpomínám více.“⁸⁸

Z dopisu se dozvídáme nejen o průběhu vyhrocené situace s německými ordnery, ale také o tom, že samotné dominikánky by nejraději ze Šilperka ihned odešly.⁸⁹ Měly však závazky vůči škole a především jejímu vybavení, které chtěly převést do nového působiště.⁹⁰ To jim nicméně zprvu nechtěl povolit okresní úřad v Zábřehu. Spíše si vymýšlel různé záminky a obvinění, jako byla nezaplacená daň za býka předchozím majitelem domu, ve kterém dominikánky působily, nebo okolnost, že chtějí odejít do Olomouce, která má být taktéž zabrána německou stranou. Řeholnice toto těžké období přečkaly v šilperském konventu, ale také často chodily na faru a do kostela v Horních Studénkách, kde podle výše zmiňované

83 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Dokument č. 2. In: Klasifikace, LD 15, Šilperk: Listiny a plány, s. 2. Všechny uvedené citace jsou přesným přepisem originálu.

84 Tamtéž.

85 Tamtéž.

86 Jedná se o originál dopisu, který bohužel není podepsaný.

87 Ordneři byli členové Dobrovolné ochranné služby, která byla součástí Sudetoněmecké strany. Detlef BRANDES, *Sudetští Němci v krizovém roce 1938*, Praha 2012, s. 241.

88 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Dokument č. 1. In: Klasifikace, LD 15, Šilperk: Listiny a plány, s. 1-2. Způsob zápisu je poměrně chaotický, ale tím vůbec neztrácí na autenticitě.

89 Tamtéž.

90 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 13.

korespondence stále působil český kněz.⁹¹ Nakonec dominikánky „po mnohém chození a dobrošování“, jak píše pisatelka zmiňovaného dopisu, ze Šilperka i s vabením školy „propustili“.⁹²

Přes výše zmiňované prvotní obavy tamějšího starosty se nakonec v Litovli našlo místo v místní mateřské škole, kam se škola ze Šilperka mohla přesunout. Jedna z řeholnic popisuje počátky a následně i činnost dominikánek v Litovli v době německé okupace takto: „V zadní 1/3 bydlely žákyně z pohraničí — žákyně šilperské školy. Ty svízele — nedostatek otopu, žákyně některé velmi chudé, těm se muselo pomoci, aby školu dochodily. Sestry [mě]ly nedostatečný jeden pokojíček, spaly tam 3, jedna jen na matracích. Vařilo se tam, spalo i konala příprava do školy. Od prosince otevřen i II. ročník na pokyn ministerstva a pronajata malinká místnost v domě pana Sišmy, a po Novém roce otevřen i I. ročník. Učilo se na 3 místech. To obtížné přecházení mezi hodinami v dešti a zimě.“⁹³ Z tohoto dokumentu jednoznačně vyplývá, že dominikánky zde neměly zrovna nejlepší zázemí pro vzdělávací činnost. Podařilo se jim však přes všechny obtíže školu nadále provozovat. Dokonce se z dokumentu dozvídáme, že se ze všech sil snažily chránit své chovanky před prací v továrnách nebo pracovním nasazením v Německu, což se jim úspěšně dařilo až do konce války.⁹⁴

O perzekucích konventu za války či věznění jednotlivých šilperských dominikánek v archivních materiálech není ani zmínky. Je dost možné, že jejich činnost nepřípadala německým úřadům nijak protistátní, přestože se jednalo o české řeholnice. Z toho důvodu je nechaly v poklidu přečkat období protektorátu.

Po druhé světové válce se dominikánky do Šilperka vrátily. Na začátku září přijaly nové žákyně do I. ročníku odborné školy pro ženská povolání a 10. září se začalo s výukou, přestože ještě nebyly plně k dispozici prostory bývalé německé obecné školy,⁹⁵ kterou dominikánky dostaly výměnou za stavební parcely v blízkosti místního hřbitova, kde před válkou plánovaly postavit vlastní školní budovu. Z toho důvodu dočasně využívaly Národní dům.⁹⁶ V něm nejenom učily, ale i bydlely, a to i s dalšími osmi žákyněmi, které měly trvalé bydliště ve vzdálenějších obcích. Vzhledem k nedostatečným prostorům v Národním domě a zároveň nedostatku pedagogů (konvent obývaly jen čtyři řeholnice a nebyli zatím najati žádní učitelé „zvenku“) probíhalo vyučování jen prvního ročníku odborné školy pro ženská povolání. V listopadu se však

91 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Dokument č. 1. In: Klasifikace, LD 15, Šilperk: Listiny a plány, s. 2-4. Sestry měly nejspíše jen českou nebo „moravskou“ národnost, ale lze to vyvodit jenom z toho, že se jednalo o vyložené českou kongregaci, nic bližšího o těchto sestrách z dostupných pramenů nevíme.

92 Tamtéž, s. 4.

93 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Dokument č. 2. In: Klasifikace, LD 15, Šilperk: Listiny a plány, s. 6. Způsob zápisu je opět poměrně chaotický, o to je však působivější.

94 Tamtéž.

95 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Výpis z kroniky filiálního domu v Šilperku, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

96 Jednalo se o dům č. p. 45, který byl do roku 1919 ve vlastnictví Národní jednoty Písařov, jež ho v daném roce prodala šilperskému odboru Národní jednoty. Posléze zde byl krátce provozován hostinec „U koruny“, následně byl dům zrekonstruován a stalo se z něj kulturní středisko místní české menšiny. I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štítý*, s. 57.

i tak podařilo nacvičit tzv. akademii pro širokou veřejnost, která byla hlavní součástí oslav desetiletého výročí vzniku školy.⁹⁷

Město Šilperk se bohužel podle zápisu z dějin konventu dlouhé měsíce nemělo k uvolnění a rekonstrukci bývalé obecné německé školy. Dokonce hrozilo, že dominikánky zde svou činnost ukončí. To se však nelíbilo místním občanům, kteří víceméně „přinutili“ místní národní výbor k rekonstrukci školní budovy.⁹⁸ Trochu jiný pohled na tuto situaci nabízejí úvodní řádky smlouvy o rekonstrukci, která byla sepsána 22. června 1946 mezi místním národním výborem a místní školní radou. Mimo jiné se v ní připomíná, že Národní dům byl pro výuku poskytnut pouze provizorně, a dále se v ní píše: „Poněvadž toto provisorium, vzhledem na zájem žákyň, je naprosto nevyhovující, zavazujeme se Vám dáti okamžitě k dispozici pro tuto školu budovu býv[alé] Obecné německé školy v Šilperku [...]“⁹⁹

Ze smlouvy se následně dozvídáme, že během letních prázdnin v roce 1946 dojde k výstavbě nové kuchyně, k vybudování nových rozvodů vody i topení, rovněž bude nakoupeno nové sanitární zařízení a celá budova bude od sklepa po půdu „řádně vycištěna“.¹⁰⁰ V letních měsících následujícího roku měly být zřízeny byty pro dominikánky podle interních předpisů kongregace. Dále mělo dojít k izolaci vlhkosti, výměně vadných podlah a k celkové opravě vnějšího vzhledu budovy. Zároveň měly dominikánky dostat k dispozici domek a zahradu, které k budově náležely. Národní výbor se zavázal celý objekt oplotit a spolupodílet se na údržbě objektu.¹⁰¹ Samotná rekonstrukce školy přišla město Šilperk na 160 000 Kč. Vnitřní vybavení budovy, jak tříd, tak ubytovacích prostor, si zařídil konvent z vlastních prostředků. Částečně si nechal zhotovit nový nábytek (noční stolky, pracovní stoly atd.) a rovněž si zažádal o nábytek z fondu národní obnovy, který disponoval nábytkem po odsunutých Němcích.¹⁰²

Podle interních dějin šilperského konventu dominikánky opravdu v první polovině července roku 1946 přesídlily do bývalé německé obecné školy, a to i přesto, že zde neměly vyhovující pokoje k obývání. Došlo také k personální výměně: sestra Eymarda Bačíková, ředitelka, byla odvolána do Řepčína a místo ní nastoupila sestra Berta Tomková. Učitelkou šití se stala sestra Jolanda Benčová a literárními učitelkami sestry Miloslava Švabenská a Benjamína Zdražilová. Externě pak na škole vyučovala ruský jazyk paní Bedřiška Minářová, která byla učitelkou místní měšťanské školy. Pro lepší hospodářský chod této vzdělávací instituce bylo obnoveno i kuratorium, do jehož čela byl zvolen F. Reichl (ředitel berního úřadu v Olomouci), místopředsedou se stal místní poštovní J. Valenta a pokladníkem šilperský kněz P. Verner. Kuratorium poté dohlíželo i na rekonstrukci školy.

Od podzimu 1946 se provoz školy rozběhl naplno. Kromě tříd odborné školy pro ženská povolání bylo dominikánkám povoleno otevřít i kurz šití a vaření, do

97 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Výpis z kroniky filiálního domu v Šilperku, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

98 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 15.

99 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Listina č. 26, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

100 Tamtéž.

101 Tamtéž.

102 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 16.

Domy na pravé straně horního náměstí v Šilperku. Vpravo dům č. 45 — Národní dům a sídlo Občanské záložny. Pohlednice (odeslána roku 1928). Převzato z: I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štítý*, s. 112.

kterého nastoupilo sedmačtyřicet zájemkyň. Mimo vzdělávací činnost pořádaly řeholnice se svými svěřenkyněmi například vystoupení školní akademie pro veřejnost, malou vánoční nadílku pro děti z místní mateřské a obecné školy nebo promítání vzdělávacích filmů.¹⁰³

Dále se ze soukromých dějin konventu dozvídáme, že ve školním roce 1947/1948 nastoupilo do obou tříd odborné školy pro ženská povolání celkem třiadvacet zájekyň. Byl také otevřen kurz šití a vaření a v dubnu proběhl tento kurz speciálně i pro pracovnice v místních „zemědělských útulcích“. Ze společenského i kulturního života školy můžeme zmínit například školu v přírodě, která byla pořádána společně s dominikánkami a jejich chovankami z řepčínského konventu, nebo udílení svátosti bířmování biskupem Stanislavem Zelou.¹⁰⁴ Školní rok 1948/1949 byl posledním rokem, kdy zde dominikánky vyučovaly.¹⁰⁵

V případě kongregace dominikánek se restriktce ze strany komunistického režimu po únoru 1948¹⁰⁶ dotkly především jejich škol, které byly zestátněny. Kvůli tomuto právnímu aktu nastoupila do Šilperka z mateřského kláštera v Řepčíně sestra Lubo-

103 Tamtéž, s. 16–17.

104 Jednalo se o pomocného biskupa olomoucké arcidiecéze, který byl pro tuto funkci vysvěcen v roce 1941. Viz Ústav pro studium totalitních režimů: Zela, Stanislav, dostupné z: www.ustrcr.cz/uvod/skupina-vyzkumu/zela-stanislav-12-7-1893 [náhled 16. 10. 2022].

105 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 18–20.

106 Stanislav BALÍK — Jiří HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Brno 2013.

Zmodernizovaný dům č. 45 — Národní dům, středisko české menšiny. Fotografie z počátku třicátých let 20. století. Převzato z: I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štítý*, s. 112.

míra Dobřecká,¹⁰⁷ neboť k zestátnění řepčínské školy došlo dříve než v případě školy šilperské. Sestra Lubomíra se zde ujala vyučování ruského jazyka. Škola v Šilperku byla zestátněna na základě rozhodnutí zemské školní rady v Brně ze dne 17. listopadu 1948. Dominikánky však mohly ještě tento rok plně vykonávat svou činnost. Dokonce provozovaly i několikrát zmiňovaný kurz šití a vaření. Sestry Dětmara Suchomelová a Libuše Šedivá se mimo své povinnosti ve škole dokázaly věnovat aktivitám v místní „dětské besídce“.¹⁰⁸

Působení dominikánek bylo dle interní historie konventu i přes politické změny v zemi mnohými šilperskými občany pozitivně vnímáno a řeholnice zde měly četné podporovatele z místních rodin. Mezi ně patřili například Kobkovi, Pospíšilovi nebo Kristkovi.¹⁰⁹ Možná si tuto přízeň řeholnice zajistily i organizováním rozličných mimoškolních aktivit, ať už to byla mikulášská besídka v místním kině Svornost, kterou doprovázela jednotlivá kulturní vystoupení žákyň z odborné školy pro ženská povolání, nebo šití dvaceti dívčích košil pro Český Červený kříž v Zábřehu.¹¹⁰

Přes veškeré tyto činnosti a podporu, které se dominikánkám od místních občanů dostalo, musely řeholnice na základě zákona č. 95/1948 Sb. (školský

107 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 20.

108 Tamtéž.

109 Tamtéž, s. 20–21.

110 Tamtéž, s. 21.

Budova bývalé německé školy č. 57 za kostelem. Fotografie z padesátých let 20. století, kdy zde sídlil Moravolen. Převzato z: I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štíty*, s. 100.

zákon)¹¹¹ ukončit svoje působení v Šilperku k 30. červnu 1949. Většina sester ze šilperského konventu odešla do jiných konventů, které měly od státu činnost ještě povolenou (Víceměřice, Opava nebo Liptál).¹¹² Jen sestry Ambrožka¹¹³ a Apolonie¹¹⁴ zůstaly v Šilperku.¹¹⁵ Sestra Ambrožka se posléze přesunula do konventu ve Střelicích.¹¹⁶

Co se s budovou školy dělo dál, se dozvídáme z dopisu P. Vernera adresovaného jedné z dominikánek šilperského konventu v roce 1970: „Škola za kostelem, které užívala Vaše rodinná škola, sloužila po odchodu sester cestářům, kteří rozšiřovali silnici Lanškroun-Štíty-Bukovice. Pak ji převzal Moravolen pro šičky prádla. Po nich tam byli ubytováni uční pekařští, kolařští a kovářští. Když i těch bylo málo a učňovská škola se přestěhovala jinam, zřídili tam internát pro učňovsko zemědělskou školu. [...] v roce 1969 se celý vnitřek vyboural, až zůstaly jen vnější zdi a střecha a ostatní

111 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: zákon o základní úpravě jednotného školství (školský zákon), dostupné z: www.psp.cz/eknih/1946uns/tisky/t1145_01.htm [náhled 16. 10. 2022].

112 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 23.

113 Jednalo se o sestru Ambrožku Machatovou.

114 Bohužel nikde v pramenech se nevyskytuje celé jméno sestry Apolonie. Její další osud není z dochovaných pramenů znám.

115 Tamtéž.

116 Rozhovor autora s Imeldou Marií Kobkovou OP, 18. 7. 2018.

Od šedesátých let 20. století budova č. 57 sloužila jako internát odborné hospodářské školy (ZOU Štítý). Foto zachycuje stav před opravou fasády a výměnou oken v roce 1967. Převzato z: I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štítý*, s. 100.

bude nové. Kdyby postavili úplně novou budovu, jistě by nestála tolik, co bude stát vybourání a adaptace staré budovy, která by ještě dlouhá léta mohla sloužit dobrým účelům.¹¹⁷

O duchovním životě dominikánek máme poměrně málo informací. V interních dějinách konventu se píše, že se snažily obyvatelům Šilperka přispět také po duchovní stránce, ale ne všichni obyvatelé tuto jejich službu přijímali.¹¹⁸ Samotné dominikánky pak podle svých slov „[...] čerpaly Boží dary u svatostánku, ve svých modlitbách a rozjímáních podávaly Pánu svoje oběti a odříkání, a potom z plnosti své duše a z přebytků Boží lásky rozdávaly druhým.“¹¹⁹ Jejich duchovním rádcem byl především šilperský duchovní P. Jan Verner, který se stal i řádným zpovědníkem

117 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Bohuslavice dne 6. 1. 1970, LD 15, Šilperk: Listiny a plány.

118 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 23.

119 Tamtéž, s. 24.

sester a vyučoval náboženství v jejich škole.¹²⁰ Verner sem nastoupil až po válce,¹²¹ dominikánky ho však již dobře znaly, protože před válkou i během ní působil v Horních Studénkách.¹²²

Sestry se staraly také o duchovní rozvoj svých svěřenkyň. Nabádaly je k časté účasti na mši svaté a k přijímání eucharistie. Několik dívek využilo nabídky ze strany sestry Kornélie Lužné, vstoupilo do „družiny apoštolských duší modlitby“ nebo bylo zapsáno mezi ctitele modlitby svatého růžence. Každý rok dominikánky pořádaly ve škole pro dívky exercicie, na které zvaly kněze z různých koutů země. Snad nejvýznamnějším z těch, kdo cvičení vedli, byl profesor na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci P. František Tomášek, pozdější pražský arcibiskup.¹²³ Je tedy možné říct, a to i na základě výpovědi jedné pamětnice, kterou uvedu níže, že konvent přispěl velkou měrou k duchovnímu i kulturnímu životu celé obce.¹²⁴

ŽIVOT ŠILPERSKÉHO KONVENTU POHLEDEM PAMĚTNÍKŮ

Závěrem se zaměřím na výpovědi tří obyvatelek dnešních Štítů, které si pamatují působení dominikánek v Šilperku. Dvě z nich byly s dominikánkami v pravidelném styku. Buď docházely k nim do školy, popřípadě do kurzu šití a vaření, nebo se zúčastňovaly různých kulturních akcí, které řeholnice pořádaly. Jedná se o Stanislavu Minářovou, Lýdii Valentovou a Imeldu Marii Kobkovou OP.

Rozhovory probíhaly v domácím prostředí pamětnic, které byly předem seznámeny s tématem rozhovoru. Hovořily o vzpomínkách na působení dominikánek v Šilperku vlastními slovy, následně jim byly kladeny různé doplňující otázky, například: „Jak jste se s dominikánkami seznámila? Zúčastňovala jste se některých veřejných akcí pod vedením řeholnic? Vzpomenete si, jaké předměty se na jejich škole vyučovaly a na které z nich kladly sestry dominikánky největší důraz?“ atp.

Začneme výpovědí paní Minářové. Narodila se v roce 1924 v Horních Studénkách, odkud pocházela její rodina. Vychodila obecnou školu tamtéž, následně měšťanskou školu v Šilperku. Vůbec tedy nebyla žákyní odborné školy pro ženská povolání — sice si pamatuje působení dominikánek v Šilperku, ale nepřicházela s nimi do intenzivnějšího styku (na rozdíl od dalších dvou pamětnic). Ve svých vzpomínkách nicméně potvrzuje, že prvotní místo školy bylo v domě č. p. 239 naproti domu, kde dnes sídlí Česká pošta.¹²⁵ Do kontaktu s dominikánkami velmi často přicházely její dvě starší sestry (Eliška a Marie), které se účastnily výše zmiňovaného prvního pětiměsíčního „Kuchařsko-hospodyňského kurzu“, který se konal v průběhu zimního období 1935/1936. Tohoto kurzu, ale pod jiným názvem („Šití a vaření“), se účastnila po druhé světové

120 Tamtéž.

121 Rozhovor autora s Imeldou Marií Kobkovou OP, 18. 7. 2018.

122 Tamtéž. Viz také: AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 5; MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Dokument č. 1. In: Klasifikace, LD 15, Šilperk: Listiny a plány, s. 2-4.

123 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 24

124 Rozhovor autora s Lýdií Valentovou, 25. 7. 2018.

125 I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, Štítý, s. 57.

válce ještě mladší sestra paní Minářové — Štěpánka. Paní Minářová následně zmiňuje, že její sestry z kurzů čerpaly do konce života, například si vždy všechno šily samy.

Kurzů se podle slov paní Minářové účastnily většinou dívky, které přes rok pomáhaly doma v hospodářství, například na poli, se zvířaty atd., což byl případ i rodiny Minářových. Stanislava Minářová se ve svém dětství, které prožila po většinu času v Horních Studénkách, nezúčastnila žádné veřejné akce, kterou kongregace dominikánek pořádala. Ani si bohužel nevzpomíná na jejich přítomnost v hornostudénském kostele při nedělních mších, kterých se dominikánky po německém záboru Šilperka na podzim roku 1938 účastnily. Přesto jsou její vzpomínky pro tuto studii velmi cenné.¹²⁶

Lýdie Valentová, narozená ve Štítech roku 1933, pocházela z česko-německého manželství. Ve svých prvních školních letech chodila na německou obecnou školu v Bukovici, následně nastoupila před koncem druhé světové války na německou měšťanskou školu v Šilperku, ze které se v roce 1945 stala česká „měšťanka“, což byl pro L. Valentovou podle jejích slov „jazykový šok“, s nímž se však do roka dokázala vyrovnat. Po absolvování měšťanské školy si sama vybrala dominikánkami vedenou odbornou školu pro ženská povolání, neboť mezi dalšími nabízenými školami, jako bylo gymnázium nebo obchodní akademie, ji vnímala jako nejlepší možnou volbu.

Do školy nastoupila v roce 1948, zažila tedy poslední školní rok, v němž dominikánky mohly školu vést. Vzpomíná, že představená konventu je vyučovala matematiku,¹²⁷ sestra Dětmara¹²⁸ dějepis, sestra Ambrožka¹²⁹ ruční práce (šití, vyšívání) a obecně péči o domácnost. Hlavní hodinová dotace jednotlivých předmětů byla založena na rukodělných pracích a vaření, což se vyučovalo třikrát do týdne. Při hodinách vaření, které měla na starosti sestra Libuše,¹³⁰ měla vždy jedna ze žákyň vést deník, do kterého zapisovala, jaké jídlo vařily, jaké potřebovaly ingredience a kolik tento pokrm celkově stál. L. Valentová má údajně deník dodnes schovaný, bohužel si nemohla vzpomenout, kde. V tomto školním roce je podle paní Valentové vyučovaly pouze řeholní sestry a žádní externí učitelé. Ve své výpovědi nicméně nijak blíže ne-reflektuje vyučovací postupy nebo chování řeholních sester k žákyním.

Výuka se skládala z teoretických předmětů, jako byla čeština, dějepis či matematika, a z praktických předmětů, mezi které kromě v tehdejší době typických domácích prací patřila například i výtvarná nebo hudební výchova. Celkově se podle paní Valentové jednalo asi o osm předmětů. Zároveň si paní Valentová vzpomíná i na zde již několikrát zmiňované zimní kurzy, kterými prošlo několik jejích kamarádek, jež se později staly vyhlášenými kuchařkami. Jinak řečeno, ať už dominikánky vedly celoroční školní výuku nebo jen krátkodobé vzdělávací kurzy, podle L. Valentové předaly svým svěřenkyním do života velmi dobrý základ.

Kromě fungování školy L. Valentová vzpomínala i na provoz internátu. Ten samozřejmě sloužil dívkám, které v Šilperku nebydlely, což nebyl případ paní Valentové. Její spolužačky byly například ze Zábřehu, Červené Vody, Písařova, snad nejdál to

126 Rozhovor autora se Stanislavou Minářovou, 8. 8. 2018.

127 Jedná se o sestru Bertu Tomkovou OP, viz AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 16.

128 Jednalo se o sestru Dětmara Suchomelovou.

129 Jednalo se o sestru Ambrožku Machatovou.

130 Jednalo se o sestru Libuši Šedivou.

Odborná škola pro ženská povolání sídlila v domě č. 239 v letech 1935–1947 (kromě válečných let). Převzato z: I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štítý*, s. 224.

měla jedna chovanka až z Hustopečí. Podle paní Valentové se tyto studentky vracely domů tak jedenkrát za měsíc.

L. Valentová hovořila i o rozložení jednotlivých místností školní budovy: „My jsme byly nahoře, tam, kde je dnes čekárna zubaře a ordinace zubaře,¹³¹ prostě první třída. Ta druhá byla dole. Nevím, proč byla dole, prostě nad sebou byly dvě třídy. A to, co je dnes paní doktorka¹³² a ještě kus toho, tedy rehabilitace, to byla dlouhá kuchyň s jídelnou, jako pro vyučování.“¹³³ Internát se nacházel v odlehlé části budovy. Podle slov L. Valentové byl „v první patře směrem do parku“.¹³⁴

Během školního roku 1948/1949 pořádaly dominikánky i mnoho mimoškolních aktivit, na které paní Valentová také ráda vzpomněla: „Nikdy jsem nepoznala tolik akcí [...], takový zapálení pro tu práci. [...] Poprvé v životě jsme byly¹³⁵ na výletě v Praze a v Příbrami na Svaté Hoře. [...] Byly jsme na exkurzi. Myslím, že se to jmenovalo Víceměřice a byl to ústav pro absolutně dementní, nepohyblivý, prostě strašný případy. My z toho byly úplně vyřízený a ty dominikánky se tam o ně staraly.“¹³⁶ Mezi tyto aktivity jistě patřila i návštěva místní obyvatelky paní Bartošové,

131 Dnes budova slouží jako zdravotní středisko.

132 Pamětnice má na mysli praktickou lékařku.

133 Rozhovor autora s Lýdií Valentovou, 25. 7. 2018.

134 Tamtéž.

135 Myšleny žákyně školy.

136 Tamtéž.

Budova zemědělského odborného učiliště v roce 1962. Převzato z: I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štíty*, s. 224.

která dívkám vysvětlovala správnou péči o malé dítě. Řeholnice se studentkami také nacvičily ve spolupráci s učiteli z místní základní školy divadlo vycházející z evangelního příběhu s názvem „O Pannách“.¹³⁷ Zde L. Valentová vzpomíná, že v něm hrála spolu s několika spolužačkami mladé anděly, jejichž představeným byl archanděl Gabriel, kterého ztvárnila paní učitelka Trochtová, vyučující právě na základní škole.¹³⁸

Kromě vyučování, zimních kurzů a společenských akcí pořádaly dominikánky pro své svěřenkyně taneční kurzy, a to ve spolupráci s chlapeckou zimní hospodářskou školou, která sídlila v budově nynější pošty. Tyto kurzy se odehrávaly v místní sokolovně. Dále zorganizovaly exercicie, na které si pozvaly jistého pátera Veselého.¹³⁹ Z interních dějin konventu se dozvídáme, že tento kněz byl ustanoven mimořádným zpovědníkem kongregace dominikánek a členem kazatelského řádu. Šilperk navštívil na konci ledna roku 1949 a konal zde pro žákyně odborné školy duchovní cvičení

137 Mt 25,1–13.

138 Rozhovor autora s Lýdií Valentovou, 25. 7. 2018.

139 Tamtéž.

během pololetních prázdnin.¹⁴⁰ Mezi tyto duchovní akce bychom mohli započítat i farní kolo soutěže „O znalostech Bible“, kterou spolupřádaly s farností i sestry dominikánky. Paní Valentová podle svých slov toto kolo vyhrála, neboť dokázala zpaměti odříkat celou Ježíšovu velebněžskou modlitbu.¹⁴¹ V dalším (děkanátním) kole ale již nepostoupila.¹⁴²

Všechny tyto aktivity, které v Šilperku dominikánky organizovaly, podle názoru L. Valentové přispívaly ke kulturnímu i duchovnímu životu celé obce. Poválečný odsun německých obyvatel a osidlování této části Moravy novými usedlíky z různých krajů Československa vedly k tomu, že tito lidé, jak pravila paní Valentová, nemohli navazovat na spirituální a kulturní tradice této pohraniční oblasti. Z toho důvodu byla činnost dominikánek velice důležitá. Paní Valentová se ve svém vyprávění nevyhnula ani odchodu řeholnic ze Štítů — vzpomíná, jak byl rychlý a nenadálý. Dokonce tvrdí, že na konci školního roku 1948/1949 vůbec netušila, že se škola ruší a ona bude muset od září chodit na tehdy se otevírající Střední zdravotnickou školu v Šumperku.¹⁴³

Řeholní sestra Imelda Marie Kobková OP se narodila v roce 1937 v Šilperku.¹⁴⁴ Její první setkání se šilperskými dominikánkami proběhlo roku 1945, kdy se řeholnice vracely z jedné nedělní mše svaté z Horních Studének, neboť v Šilperku sídlil ještě německý farář Hruschka.¹⁴⁵ Ten se i podle slov sestry Imeldy nechal dobrovolně odsunout do Německa, protože prý říkal: „Jakmile jsou tady Rusové, tak to nemusí dopadnout zrovna všechno dobře, po té náboženské stránce.“¹⁴⁶

Podle výpovědi sestry Imeldy se ředitelka odborné školy pro ženská povolání sestra Eymarda (Bačíková) ujala také vyučování náboženství pro žáky z místní základní školy. Tento předmět nechal dominikánky vyučovat P. Jan Verner, který nahradil odsunutého P. Hruschku. Náboženská výchova se vyučovala v prostorách školy provozované dominikánkami a samotných žáků nebylo podle sestry Kobkové mnoho (jednalo se o osm nebo devět dětí). Navázání této spolupráce s místní školou umožnilo pořádání několika společných akcí, na které již vzpomínala Lýdie Valentová, avšak i sestra Imelda si v tomto kontextu vzpomněla na jedno hezké vystoupení: „Měly jsme takovou besídku [...] druhá neděle v květnu, byl den matek, a to se prostě všechno nacvi[čovalo]. To bylo v parku. Tam byly lavičky, prostě paráda a všechno a my jsme tam tančily. Takový pod dubem, za dubem, měla jedna dvě a sestra Miloslava,¹⁴⁷ ta nás to učila. To byla učitelka tělocviku, [...] a ta nás jako měla takhle navíc.“¹⁴⁸

Na tuto náboženskou výchovu docházela I. M. Kobková k dominikánkám od roku 1945 do roku 1949, čili po celou dobu jejich poválečného působení v Šilperku. Této

140 AČKD, D 17, Dějiny — Šilperk, s. 24.

141 Jan 17,1–26.

142 Rozhovor autora s Lýdií Valentovou, 25. 7. 2018.

143 Tamtéž.

144 MZA Brno, f. E - 109, Dominikánky, Důkaz obláčky — Marie Imelda Kobková, 7. prosince 1968, OS 14-D1, Důkazy obláček a slibů 1968–1974.

145 V Šilperku působil v letech 1939–1946. I. VALENTOVÁ — P. ŠEVČÍK, *Štítý*, s. 299.

146 Rozhovor autora s Imeldou Marií Kobkovou OP, 18. 7. 2018.

147 Jednalo se o sestru Miloslavu Švabenskou.

148 Tamtéž.

skutečnosti pak sestra Imelda využila na začátku sedmdesátých let 20. století. V roce 1968 totiž oficiálně vstoupila k dominikánkám a následně se s několika spolusestrami hlásila na katechetické studium na tehdejší Bohoslovecké fakultě v Litoměřicích, kde bylo od uchazečů požadováno předchozí středoškolské vzdělání. Jelikož odborná škola pro ženská povolání v Šilperku, na které se náboženství vyučovalo, byla státem uznána jako střední škola, sestra Imelda dokládala své středoškolské vzdělání posledním vysvědčením z náboženské výchovy z roku 1949.¹⁴⁹ V té době jí nicméně bylo pouhých dvanáct let a je zvláštní, že na základě tohoto dokumentu byla na bohosloveckou fakultu přijata. Nejspíše se tak stalo i z toho důvodu, že se jednalo o dvouroční katechetický kurz, kde absolventi dostávali pouze osvědčení, na jehož základě mohli vyučovat náboženskou výchovu na školách. Nejednalo se tedy o plnohodnotné vysokoškolské studium.¹⁵⁰

Poslední vzpomínka sestry Imeldy na působení dominikánek v Šilperku je věnována sestře Ambrožce Machátové: „[...] maminka chtěla, aby mě [sestra Ambrožka] naučila ruční práce. Jsem byla dost taková nešika, a tak já jsem k ní chodila. Ona mě učila plést. Takže jsem pletla čepicu, a já nevím co, a rukavice jsem pletla.“¹⁵¹ Následně sestra Imelda vzpomíná, jak vztah se sestrou Ambrožkou pokračoval i po ukončení vzdělávací činnosti dominikánek v Šilperku (sestra Ambrožka zde nakonec nezůstala, ale přesunula se do Střelice):¹⁵² „A poté, jak byly odsunutý¹⁵³ v tom padesátém roce, tak já jsem si s ní dopisovala [...] do sedmapadesátého roku. [...] A já jsem se hodně modlila, abych mohla jít do zaměstnání, ale kdyby to bylo nejradši k sestrám, k našim sestrám.¹⁵⁴ [...] A jak my jsme si spolu dopisovaly, s tou sestrou Ambrožkou Machátovou. [...] Tak ona mě napsala, to bylo v červnu nebo tak nějak, že se jim zabíla sestra v padesátém šestém roce. Ona byla trhat třešně, [...] prostě ta haluz se s ní nějak zlomila a ona spadla. [...] a že byla kuchařka, a že by potřebovali někoho do kuchyně. Tak já jsem jákala, že se tam přihlásím.“¹⁵⁵

Sestra Imelda však po této zprávě od sestry Ambrožky musela ještě dlouho čekat a překonat různá odmítnutí ze strany státních úřadů. Hlavním důvodem bylo, že nabízená pracovní pozice se nacházela v jihomoravském kraji. Sestra Imelda tehdy bydlela v severomoravském kraji a pro práci v jiném kraji byla potřeba tzv. převodka.¹⁵⁶ Tu nakonec dostala a mohla nastoupit jako kuchařka ve střelickém konventu. Jak už je zmíněno výše, v roce 1968 se stala řeholnicí.¹⁵⁷

* * *

149 Tamtéž.

150 Tamtéž.

151 Tamtéž.

152 Tamtéž.

153 Tj. že dominikánky musely odejít z Šilperka.

154 Myšleny dominikánky.

155 Tamtéž.

156 Tamtéž.

157 Tamtéž.

Cílem této mikrosondy bylo přiblížit fungování církevního školství pod správou České kongregace sester dominikánek. Kongregace se věnovala především vzdělávání dívek v křesťanském duchu, a to prostřednictvím vlastních škol, které byly navázány na konkrétní konvent — v tomto případě v severomoravském Šilperku, dnes Štíttech. Použité prameny odhalily vliv, které měly dominikánky nejenom na své žákyně, ale i na obyvatelstvo obce, a to jak duchovní, tak kulturní a společenský. Bohužel pramenné dokumenty vypovídají velmi dobře o činnosti školy, ale neuvádějí takřka nic o vnitřním životě konventu. Z toho důvodu jsem byl nucen se ve studii zaměřit právě na aktivity a chod školy. Pokud však sledujeme vzájemnou provázanost konventu a školy, zjistíme, že jeden bez druhého nemohl existovat. Nebýt kvalitního duchovního života dominikánek, nedosáhla by škola takového rozkvětu. Jak se píše v Bibli: „Strom se pozná po ovoci.“¹⁵⁸

RÉSUMÉ:

The Czech Congregation of Dominican Sisters was founded in 1889 in Řepčín near Olomouc. Its main mission was to educate Christian girls in the spirit of the teachings of Saint Dominic. From Řepčín, where the Dominican Sisters established their first school, the congregation gradually spread to various villages in the Czech lands by founding branch convents with girls' schools. One such convent with a vocational school for female occupations was also established in northern Moravia in Šilperk. The impetus for its establishment came from František Reichl, then head of the tax administration in Zábřeh, and František Stašek, a government councillor. They wanted to offer a decent education to poor Czech girls from the town and the surrounding area. Moreover, there was no Czech school in Šilperk, as most of the inhabitants were German. After some initial difficulties caused by the lack of resources, the Dominican Sisters were able to start their educational activities in 1935. Although they had not yet opened a school that year, they began to offer a cooking and housekeeping course for girls from the surrounding area during the winter months. From 1936 until the annexation of the Sudetenland in 1938, the Dominican Sisters in Šilperk ran both these courses and a two-year vocational school for female occupations. During World War II, the convent and the school had to move to Litovel. After the war, the Dominican Sisters in Šilperk resumed and continued their activities until 1949, when the school was forcibly closed by the communist authorities. Generally speaking, the curriculum prepared the graduates for family life (they learned to sew, embroider and cook), but also helped them to deepen and practice their Christian faith. However, according to the testimonies of the surviving women, the activities of the Dominican Sisters also had a positive impact on the cultural and social character of the town as such.

Mgr. et Mgr. Pavel Walter je doktorandem postgraduálního programu Církevních a obecných dějin na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Na téže univerzitě absolvoval studium historie na Filozofické fakultě a katolické teologie na Katolické teologické fakultě. Ve své badatelské činnosti se zaměřuje na dějiny ženských církevních řádů a kongregací, a to především dominikánek (walterpavel@gmail.com).